

GAZETA TRANSILVANIA

590 Onor. Biblioteca Universității
(2. ex.) Sibiu

PROPRIETARĂ: ASOCIAȚIUNEA „ASTRA” BRAȘOV
Apare de două ori pe săptămână prin îngrijirea
unui comitet de redacție.
Atelierele tipografiei „Astra” Tf 1102.
Pagini 4-6-8 Lei 2.

STEAG RIDICAT LA
1838

GILBARIȚIU ȘI SFINȚIT DE LUPTATE SUB CUTELE LUI
DE ATAȚIA URMAȘI, ÎN FRUNTE CU MUREȘENII

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BRAȘOV
B-dul REGELE FERDINAND Nr. 12 Tf. 1513
Abonamentul anual lei 200. Autorități și Societăți lei 500.
Anunțuri și reclame după tarif.

Nr. 37

29 Mai 1941

Anul 104

EROII

Ingenunchem azi, pe întreg cuprinsul țării, la căpătâiul eroilor căzuți pentru Înfrângerea Neamului.

Le împodobim mormintele cu flori vremelnice și rugăciuni smerite, întru odihna sufletelor lor, se înalță din umbra fiecărei cruci.

Și nu știm: sunt remușcările pe care singuri ni le facem sau, din adâncul lor, ne mustră mormintele.

8 Octomvrie 1916.

Un fapt divers, tragic stilizat în comunicatele oficiale ale zilelor retragerii:

„PE FRONTUL ARMATEI X SITUAȚIA NESCHIMBATA”.

În situația asta neschimbată, o companie din Regimentul 24 Tecuci — 168 de oameni — trăgea de zor în inamicul ce ataca, valuri după valuri, forțând intrarea în cetatea Brașovului. Nu din vreo cazemată modernă, nu din ansamblul vreunui „brâu de foc”, nici măcar din vreo tranșee bine consolidată, nici cu spatele acoperit sau flancurile sudate de elementele altei unități.

Nu!

Cei 168 de Moldoveni își împlineau destinul pe marginea unui șanț de cale ferată, acolo, în dreapta gării Bartolomeu.

Două zile au tot lătrat mitralierele; două zile proiectilele au tot mușcat, din pământ, din ziduri și din oameni, de-a-valma; două zile lanțurile trăgătorilor din față nu s'au mai terminat

Apoi, în după-amiaza căldută de toamnă a „situației neschimbate” dela 8 Octomvrie 1916,

s'a petrecut ceva, un fapt oarecare, pe întinsul câmpului de bătaie. Într'un punct, din lungimea de sute de kilometri a frontului, două mitraliere inamice au pătruns în cuprinsul unei magazii de gară, în flancul unei companii — 168 de

duși, dar pe măsură ce vremea trecea, tot mai rar va fi ieșit la porțiță un suflet sbuciumat, să scruteze zarea.

Astăzi nu-i mai așteaptă ni-meni.

Pe soclul de piatră care le

n'au încremenit pe Dealul Mateiașului cu ochii spre culmile de unde începea Ardealul; câți Dobrogeni n'au rămas pentru totdeauna în pământul presărat cu atâtea urme ale civilizației romane! Și, mai ales, cine i-a numărat vreodată, pe toți cei ce au scris paginile epopeei din Moldova!

TRANȘEEA MORTII DELA BARTOLOMEU
Fotografiată a doua zi după luptă

oameni — din Regimentul 24 Tecuci.

Pe urmă totul n'a mai ținut decât două minute.

Un corespondent german însemna a doua zi:

„Compania moartă zace acum în marginea drumului. Om lângă om, stau acolo, așa cum au căzut în ziua luptei, sub focul năpraznic al mitralierelor, cu expresia celei mai grozave spaimă pe fețele lor galbene ca ceara și cu mâinile întinse, ca și cum ar fi vrut să se apere de năpasta ce-și întindea ghiarele spre ei”.

Duioasele moldovence vor fi tot așteptat să li se întoarcă cei

străjuiește mormintele, Regina întregirii neamului a pus să se dăltuiască inscripția:

„Nu vărsați lacrimi pe mormintele eroilor, ci mai curând slăviți-i în cântece, așa ca faima numelui lor să rămână un ecou prin legenda veacurilor”.

„Tranșeea Morții” s'a întâmplat să fie la marginea Brașovului. Dar câte asemenea tranșee, câte morminte la fel în lungul și latul brazdelor românești! Câți Olteni și-au așternut trupurile stavilă în trecătorile Carpaților; câți Munteni

Pe trupurile lor și ale atâtor luptători-eroi, de când un neam există înfipt pe întinderea dela Nistru pân' la Tisa, s'a ridicat România.

Nu România Mare, cum greșit a numit-o entuziasmul celor ce au moștenit-o, ci simplu, România, pentru că alta nu cunoaștem și ni-meni nu ne va putea face să recunoaștem alta.

Astăzi, de ziua lor, a tuturor vieților sacrificate pentru ca neamul să dăinuiască dincolo de vremelnicia omenească, să ne scrutăm conștiințele și să vedem dacă am fost vrednici de atâtea jertfe închinare pe un singur altar.

Și, în vârtejul atâtor evenimente, să nu uităm că existența noastră este trecătoare; permanent e numai neamul.

Ziua cea mare a răfuielii, care trebuie să vină, să ne găsească vii, și viață adevărată să răsară din pilda sutelor de mii de morminte ale Eroilor neamului.

Când fiecare va fi gata să ia locul unui alt moldovean din Regimentul 24 Tecuci, într'o altă tranșee a morții, atunci putem spune: suntem stăpâni pe destinele acestui neam.

„Gazeta Transilvaniei”

FOILETONUL „GAZETEI TRANSILVANIEI”

Românii grăniceri din Banat și
Revoluția din Ungaria 1848-1849

A doua încercare de ocupare a Bocșei

de Dr. Antoniu Marchescu

Caransebeșul și Lugojul, cu garnizoanele lor, trebuiau să supravegheze neconținut orice mișcare a revoluționarilor din Bocșa, Reșița și Sasca, deoarece constituiau un permanent pericol pentru cele două orașe.

În timpul expediției dela Lipova, garnizoana Caransebeșului a luat măsuri de prevenire a unui atac. Astfel, concentră, în 10 Noemvrie, 1 1/2 companie de grăniceri din batalionul IV, 45 de grăniceri călare și 750 de glotași, în cele Târnova, Soceni, Ezeriș, Furlug,

Câlnic și Brebul. Caransebeșul a rămas în paza unei jumătăți de companii, 22 de serezani și câteva sute de glotași.

Generalul Appel, de acord cu lt. col. Gerlic, hotărî pe ziua de 15 Noemvrie o expediție de recunoaștere și demonstrație asupra Bocșei, desemnând pentru aceasta trupele de pază ale celor două orașe amenințate.

În seara zilei de 14 Noemvrie, în executarea planului, trupele se concentrară la Ezeriș și Furlug, iar în dimineața zilei următoare începu înaintarea

în patru coloane. Coloana I, comandată de căpitanul Schauer, prin Câlnic, coloana II, comandată de căpitanul Miha-novici, prin Ezeriș, coloana III, comandată de lt. Dancia, prin Furlug, iar coloana IV, sub comanda căpitanului Iosimovic prin Rafna, se îndreptau spre Bocșa. Înaintarea nu a întâmpinat nicio rezistență. În apropierea Bocșei însă gen. Appel primi o scrisoare dela maiorul Asboth, care conținea probabil propuneri de capitulare. Înaintarea se făcea fără multă grijă. Când au ajuns însă trupele de expediție în bătaia puștii, revoluționarii i-au primit cu un foc viu. Focul neașteptat fu dovada că scrisoarea masca o cursă întinsă grănicerilor. Căci Bocșa era complet baricadată, bine păzită de o armată echipată și instruită și nu se gândea deloc la capitulare. Imperialii, dimpotrivă, afară de grăniceri, vreo 600, de serezani, vreo 22, și de 5 tunuri, nu prezentau nicio importanță ca forță de luptă. Glotașii erau ca și inexistenți. Înarmați cu furci și coase, nu erau buni

de nimic. Mai mult încurcau trupele decât să le ajute. Cu toate acestea, nu se mai putea da îndărăt, trebuia să se treacă la atac. Lupta se angajă la ora 11 1/2, înainte de masă și dură până la ora 5 după masă, când gen. Appel ordonă retragerea, lăsând pe loc 2 morți și 6 răniți.

Nereușita expediției i-a încurajat pe revoluționari și consiliul de războiu din Timișoara avea temeri că va cădea și Lugojul în mâinile lor. De aceea ordonă căpitanului Puffer să se retragă dela Lipova și să vină la Lugoj spre a spori garnizoana. În locul lui a fost trimis la Lipova maiorul Riebl dela Deva, cu grănicerii din regimentul 1 transilvan. Dar acesta el însuși era strâmtorat și avea nevoie de ajutor, pe care îl ceruse maiorului Eisler.

Dar căderea Lugojului ar fi expus și Caransebeșul, cu efecte dezastruoase pentru imperiali. Ocuparea acestui oraș ar fi atras după sine disolvarea glotașilor din motivul lipsei de alimente și îmbrăcăminte, pe care și le procurau de

Copilărie

Azi mi-am căutat un colțisor în umbră, sub o tufă de liliac în parcul cel nou al orașului. Prea bun nu era locul, căci tot praful din drum îl mâna vântul într'acolo. La câțiva pași, în cărare, o grămadă de nisip și'n iarbă pădăii înflorite, multe, multe, parcă presărase cineva galbeni. O ceată de copii — cinci la număr — se ivă din cealaltă parte. Toți desculți, toți murdari. Se'ndreptară spre dâlma de nisip, care de care mai întreprinzător. Unul c'o așchie legată de brâu. Vezi Doamne, sabie! Altul cu pușca pe umăr. Vedeai cât de colo că ai de-a face cu o ceată de războinici. De-asupra grămezii de nisip, așezară câțiva bolovani. Aceasta era cetatea. Am zâmbit. Ce timpuriu începe omul să clădească pe nisip, gândeam în mine. Doi apărau cetatea, doi o luară cu asalt, iar al cincilea împărțea ordine, pentru ambele taberi în același timp.

La jocul acesta mă uitam eu și-un băețas, un copil de domn, ce se instalase pe altă bancă, cu guvernanta. Ce chinuri tantalice trebuie să fi îndurat acel copil! Il auzeam rugând pe domnișoara să-i îngăduie și lui să se joace în nisip.

- „Nu-i voie!”
- „Pentru ce nu e voie?”
- „Te murdărești!”
- „Mă spal eu.”
- „Nu se poate.”

Mai stărui încă odată copilul, pe un ton foarte rugător. De data aceasta i se răspunse c'o privire severă și micuțul tăcu. Guvernanta continuă în liniște să-și citească romanul. Din când în când scotea oglinda din poșetă pentru a-și potrivi părul retezat băiețește și a mai improspăta obrajii cu pudră. Când era gata începea să citească din nou. În două rânduri băiatul se abătu din preajmă-i culegând flori, dar fu chemat grabnic înapoi și ținut acolo în capătul băncii. Cei cinci din nisip erau roșii la față ca focul și plecară din parc flămânzi ca niște lupi. Drept că și murdari. Copilul de domn se întorcea însă acasă curat și palid precum venise.

Mă întreb eu acum: oare cine a profitat din toată plimbarea aceasta? De sigur, domnișoara. A făcut două cearsuri lectură fără s'o tulbure nimeni.

Ecat. Pitts

STRIGATURI DIN ARDEAL

(colecția Iarnik—Bârseanu)

- De cât c'o ceteră rea,
- Mai bine cu gura mea.
- Cetera-i cu patru strune
- Și mai rele și mai bune...
- Gura mea toate le spune;
- Cetera mai și greșește...
- Gura mea le potrivește!

acasă și pe care pierzând legătura cu casele lor, nu ar mai fi avut de unde le procura. De altă parte, nu s'ar mai fi putut mobiliza, pe un teritoriu ocupat, nici batalionul V, care ar fi adus un spor de efectiv trupelor combatante. S'au luat atunci măsuri de apărare. Un mare număr de glotași au fost trimiși la Gârâna și Lindenfeld cu ordinul să ia contact cu grănicerii din Dălinești, iar la Caransebeș, după înapoierea căpitanului Puffer dela Lipova, se stabilă 4 companii din batalionul IV. Restul de 2 companii, împreună cu batalionul III și escadronul de ulani, au rămas la Lugoj.

O noua expediție asupra Bocșei nu mai avea sorți de izbândă. Trupa era și insuficientă și slab pregătită. Rolul grănicerilor se mărgini la operațiuni defensive. Caransebeșul își așeză avanposturile la Brebul, iar Lugojul la Furlug. Avanposturile, compuse din câte-o companie de grăniceri, aveau misiunea, între altele, să împiedece jafurile și pradăciunile pe care le săvâr-

SPICUIRI

din dicționarul greșelilor noastre de limbă

de **ax. Banciu**

III.

Gravă greșală ortografică fac și cei care cred că apostroful poate înlocui trăsura de unire. Și sunt încă mulți de aceștia. Altfel, cum s'ar putea explica întrebuintarea lui în exemple ca: l'a laudat, l'a pupat, pupa-l'ar l'am împlinit, l'am văzut („Starmă Piatră” 22 Oct. 1936, p. 8, col. 2, 3, 4, — un nr. care-mi cade întâmplător în mână) sau: l'au priceput, l'au înțeles, l'au văzut, l'au ridicat, l'au decretat, (cum scrie alt colaborator, în același nr. col. 3, 4), greșeli care se mențin în scrisul multora și azi. (Vezi, d. p., în „Curentul” dela 8 Mai a. c. pp. 3 și 4: l'a organizat, i l'a dat, l'au transformat etc., sau: rostul ce i l'a hărăzit D-zeu (nr. dela 7 Mai a. c., pg. 3, col. 1), l'am rugat (nr. dela 16 Mai a. c. pg. 3, c. 3), etc., etc.

Toți aceștia nu cunosc, se vede, rostul apostrofului: de a indica absența unui sunet. Căci dacă ai întreba pe cei care l-au întrebuințat în cazurile de mai sus: lipsa cărui sunet au voit s'o indice acolo unde l-au pus? — ar rămânea foarte strâmtorați, neștiind ce să răspundă. Poate scuza că așa scrie și cutare și cutare „somitate”.

Adevărat că „pe vremea lui u final” (când se scria: omu(lu), băiatu(lu), pentru: om(ul), băiat(ul)), iar pronumele enclitice de pers. 3 dela acuz. sing. lu, l de azi) apostroful avea aci un rost: indicarea eliminării vocalei finale u. Azi, însă, după ce u s'a camforizat de mult, nu mai are nici o îndreptățire, trebuind înlocuit cu trăsura de unire (l-am, l-ai, l-ar, l-ați etc.).

Nu se pot scrie, însă, cu trăsura de unire: v'am, v'atî, v'au cuminecat, v'aș, v'ar spune, unde apostroful indică absența vocalei ă din forma scurtă vă a pron. vouă, sau pe voi. La fel în combinația pronumelui reflexiv mă, te, se cu verbul auxiliar, la perf. compus și la optativ: m'am, s'a, v'ați, s'au dus; m'aș, s'ar duce (ori inversat: dusu-m'am, duce-m'aș etc., — forme din care lipsesc vocalele ă sau e (mă, se).

Greșit scrise sunt și construcțiile de felul celor următoare: luându'mi, luându'ți, luându'si răspunderea, văzându'l, privindu'i cerându'i, fiindcă sunetul i, a cărui lipsă ar vrea s'o indice apostroful (îmi, îți, îi, îi, își) e numai un sunet ajutător, o cărjă de care se sprijinesc pronumele enclitice (atone) mi, ti, i, l, și când nu se pot lega de alte vorbe (mi-a, ti-a, i-a plăcut, l-a bă-

tut, și-a dat în petec; plăcutu-mi-a, plăcutu-ti a, plăcutu-i-a, bătutu-le-a, datu și-a în petec?) Nu se pune trăsura de unire, dacă sunt urmate de pronumele reflexiv se (mi se pare, ti se pare, i se pare, ni se pare, vi se pare, li se pare; dar: pare-mi-se; pare-ți-se etc.) Cei care întrebuințează apostroful în cazurile de mai sus greșesc, deci, tot atât de mult ca și cei care scriu: 'mi-a adus, 'ti-a dat, '-a spus etc.

*

Nu sunt puțini nici cei care pluralul cuvintelor terminate în x îl fac adăugându-i acestuia un i (ortodoxi sfinxii, etc.), deși nu le rostesc așa. Aceștia nu țin seamă de împrejurarea că x e sunet compus (cs) și că s'urmat de i trece în ș (gros—groși, las—lași, tuns—tunși, frumos—frumoși). Deci: ortodox—ortodocoși, sfinx—sfincși.

*

N'au dispărut nici cei care scriu încă: monarhie (vezi „Curentul” dela 9 Mai 1941, pg. 3, col. 5), vehicul (Univ. 18 Mai a. c. p. 3 c. 1 sus), arhieru, Patriarhie, archivă, arhitect etc., cu toate că un fel sună chi (ki) și altfel hi (patalal). Pe cel dintâi îl avem în cuvinte ca: chiar, închid, Chinez, Damaschin etc. pe cel din urmă, în graiul poporului din anume ținuturi în care țaranul a palatalizat grupul fi în hi (o fi—o hi, fierăstrău—h'erăstrău, fir—h'ir, fiară—hiară) corespunde grecescului hi*) Se va scrie deci: monarhie, Patriarhie, arhivă, arhitect etc., căci numai așa e corect. Pronunțarea și urechea feresc de greș pe cei care țin seamă de ele.

*

Adevărată babilonie domnește la noi și în scrierea Mântuitorului: Crist, Cristos, Christos, Hristos. Să rămânem pe lângă cel din urmă, cum îl fi rosteste majoritatea Românilor.

*

Oscilează după bunul plac al fiecărui condeiu și scrierea cuv. tehnic, tehnic, tehnic. În realitate, cuv. nu se rosteste nici tehnic, nici tehnic, nici tehnic, ci teh'nic (cu i scurt după h, corespunzând sunetului hi grecesc). Devreme ce Acad. Rom. a eliminat, însă pe i scurt din scrisul românesc (și rău a făcut!), îl vom scrie: teh'nic.

*) Nu se supun palatalizării cuvintele străine intrate mai de curând în limba poporului, (fidea, fițuca, finanț(e))

La Sibiu pe ulicuță
Zece care ș'o căruța
Pline cu fete mândruțe
Și cu toatele-s desculțe;
Dar la noi is numai două!
Ș'acelea-s cu cisme nouă!

Dragă mi-i fata săracă,
Că cu mâna ei se 'mbracă;
Dar fata de gazdă mare
Tot cu mâna la parale!

Lele cu trei ruji la cap
Și cu poalele de sac,
Lapadă-ți tu rujile
Și-ți cărpește poalele!

cemvrie o companie de honvezi a încercat să reocupe Călnicul, dar a fost respinsă. Locot. Boedin și Dancia, cu o jumătate de companie și mai mulți glotași, au opus multă rezistență, lăsând pe teren 2 morți. Pierderile inamicului au fost superioare. El a lăsat pe teren 20 de morți și 5 prizonieri.

Pentru actul lor de vitejie în lupta dela Călnic, grănicerii au fost citați prin ordinul de zi al regimentului și al comandamentului general, iar oberserezanul Rain, din compania Slatina, a fost decorat cu medalia de aur pentru vitejie. În aceeași zi, strajameșterul Țunea, în fruntea unei patrule, a surprins în Valeapai un detașament revoluționar de rechiziții. I-a luat 16 meți cereale rechiziționate și 16 arme.

În 16 Decembrie, 9 grăniceri din compania 19-a au atacat avanpostul din fața Reșiței, l-au sprânjit, i-au luat vitele rechiziționate și le-au restituit proprietarilor.

*) În 22 Noemvrie revoluționarii au atacat Brebul, dar fiind respinși, au revenit în ziua de 24 și au jefuit și incendiat mai multe case, între care biserică și școală, și au împușcat 7 locuitori. Asemenea, în 25 Noemvrie s'au năpuit asupra Târnovei, jefuind și incendiind 30 de case și ucigând 8 locuitori.

Predici în pustiu

Instincte curate

Nenorocită fire omenească, de ce oare este așa de mare distanța, între gând și înlăptuire, între sfat și executare, între dorința de îndreptare și rezultatele obținute?

Ar fi suficient, ca să duci o viață senină, plină de roade de tot felul, dacă păstrezi curate instinctele sădite de Creator în orice ființă viețuitoare. Ce simplă pare formula și totuși câte lupte, câte frământări, câte distrugerii de ideale, câte suferințe și tragedii mai mici sau mai mari!

Ar fi suficient să păstrezi curat instinctul de nutrițiune, ca să eviți toate distrugerile cauzate de nerespectarea lui. Dacă mănânci ca să trăești și nu trăești, ca să mănânci și să bei, și ai asigură sănătatea corpului tău până la adânci bătrânețe, ai smuls din tragediile omenesti toate cele cauzate de dispařiția prematură a părinților și copiilor, de patima așa de frecventă a băuturii și fumatului, care nu sunt decât alterări grosolane ale instinctului de nutrițiune.

Dacă s'ar păstra curat instinctul de reproducțiune și ajuns la maturitate l-ai păstra nepângărit în cadrul unei vieți familiare curate, și-ai asigură cel mai minunat temel al fericirii pământeste: viața familiară frumoasă, cu copii mulți și sănătoși. Să ne gândim și să ne cutremurăm câte nesfârșite devieri comitem toți dela instinctul curat de reproducțiune, și înainte, și după căsătorie. Ar trebui, cel puțin să știm să ne suportăm în liniște, fără vaete și strigăte după ajutor, pedeapsa ce nu întârzie niciodată a Marelui Creator, care pentru o altă viață, cinstită și curată ni-a dăruit prețiosul instinct de reproducțiune.

Dacă am păstra curat instinctul de proprietate, ca să ai și tu, ajuns la vârsta de mijloc a vieții tale, care înseamnă vârsta între 40-50 de ani, căsuța ta construită în sudoarea feței tale, ce alt aspect ar avea viața noastră, plină de corupțiuni, procese, invidii, lupte și lăcomii după avere mult mai multă decât ne dă dreptul instinctul curat de proprietate. În sfârșit, instinctul de dominațiune—acel instinct, care vrea să te ducă înainte, să te ridice pe culmi deasupra semenilor tăi, dacă n'ar devia, ar fi rămas bietul om scutit de aspectul jalnic al vieții noastre de azi.

Dr. M. Suci-Sibianu

Strigături din Hunedoara

Trecui valea satului
La fata bogatului;
Și bogatu-mi dă avere
Să-i iau fata de muere...
Boii-s buni, vacile-mi plac
Dar cu toanta ce să fac?
Dragi-mi-s boii și locul
Dar pre toanta... ard-o focul.

Foaie verde trandafir...
Spusu-mi-a moșul Porfir
Că de frica dracului
Și dorul iubitelui
A rămas alb capul lui...

Pus-am gând să mă însor
S'aduc mamă ajutor;
S'o trântescă de cuptor
Și de vatră
Câte-odată
Când o fi mai supărată...

Culese de NICOLAE M. ISAC

UN BILANȚ

de I. Bozdog

Față de frazeologia patriotică în care ne complacem dela 1933 cu „românizarea” vieții economice și a tuturor instituțiilor de stat și particulare fie-mi permis a pune în fața cititorilor noștri următoarele date sumare.

În anul 1907 a apărut într'un număr de exemplare extrem de redus cartea *secretă* a lui A. Huszár: „**Românii din Ungaria**”. Această lucrare, *considerând observațiile confidențiale din ea și propunerile, am scris-o exclusiv pentru înaltul guvern, care este convins de primejdia ce o reprezintă pentru ideea de stat maghiar exagerările politice ale Românilor din țară și instituțiile folosite pentru dezvoltarea acestora* (pg. 938).

În cap. VIII. al acestei cărți se propun o serie de măsuri, care rând pe rând s'au și pus în practică și înainte de 1918 și înfăptuirea lor continuă și mai pătimăș astăzi.

„A sosit timpul suprem, ca instituțiile financiare românești, care s'au înmulțit ca ciupercile să fie împiedecate în continuarea lor, iar cercul de activitate al celor existente să fie restrâns, încât — chiar dacă nu vor înceta toate imediat — să fie redusă puterea lor distructivă pornită contra ideii de stat maghiar și contra maselor ungurești (pg. 881).

Băncilor românești li se fixează plafonul minim de constituire la 400.000 Cor., iar pentru concurența lor înființează bănci populare-ăluiste pe județe și mai ales în centrele românești. „*Aceste bănci vor trebui să servească în toate formele lor de lucrare ideea patriotică maghiară, iar câștigul pentru ele va trece pe planul al doilea, ele vor fi ajutate și susținute de stat*” (pg. 887). Aceste din urmă bănci, cum și la întreprinderile lor vor trebui aleși Români cei mai primejdioși în consiliile de administrație și ca funcționari, împiedecându-le orice activitate contrară și contopindu-i prin favoruri materiale în masele ungurești.

Numărul băncilor românești din Ardeal scade vertiginos în urma acestor măsuri, iar puținele întreprinderi au fost înăbușite, ca după ocuparea Ardealului de Nord în Septembrie 1940, toate întreprinderile românești să fie sugrumate, sau puse sub adevărată dictatură economică. Mai mult, cu capitalul băncilor de acolo, se cumpără azi moșiile și casele celor izgoniți, pentru ca batjocura să fie completă.

Care a fost și este situația la noi? Numărul băncilor ungurești în Ardeal la 1911, sub regim maghiar era de 147, iar în 1927 se ridică la 207. Capitalul lor se dublează, iar depunerile cresc cu 250%. (Dr. Gociman A. pg. 372) Bănci românești erau la 1911 în Ardeal 97 și numărul lor până la 1930 se ridică la 156.

Bazați pe numărul și puterea acestor instituții, Ungurii pot spune cu încredere în pct. VI al Decalogului Iridentei maghiare: „Suntem încă destul de tari în teritoriile ocupate pentru a putea, noi înșine, sfârși cu inimizii noștri. X. Atât timp, cât patria nu-i salvată, nu fi: nici creștin, nici liber-cugetător, nici liberal, nici reacționar, nici mic nici mare proprietar, nici guvernamental, nici disident, fii doar Ungur cutezător, încrezător în forțele tale, fii plin de desperată furie, gândeste la răsunare și așteaptă cu nerăbdare ziua revanșei! Nu cunoaște mila, fii un maghiar sălbatic și păgân etc.” (C. Codarcea Le litige roumain-hongrois pg. 95).

Consolidarea acestor poziții economice o recunoaște și d-l Dr. Gyárfás Elemér, președintele secției economice a partidului maghiar. D-sa constată, în urma unei anchete personale făcută numai la 64 bănci ungurești din Ardeal, că aceste au un capital de 644.000.000 Lei și 834.279.976 Lei depuneri. La congresul partidului maghiar din 3 Septembrie 1937 d-sa constată, că: „orice bun, orice venit maghiar constituie un tezaur național, se dă o luptă contra noastră în domeniul economic, trebuie să profităm de greșelile adversarilor noștri și să le opunem solidaritatea tuturor claselor sociale maghiare. Da. *Să muncim pentru a crea în toate domeniile o autarhie națională. Noi vrem, ca Ungurii, compatrioții noștri să se bucure de fructul muncii ungurești*”. Urmăreau deci prefacerea luptei politice minoritare într'o luptă economică!

Cât de pur unguresc e acest capital al băncilor lor îl vedește faptul, că reescontul băncilor românești la Banca Națională era în 1930 de 1.205.000.000 Lei, iar al celor ungurești de 1.308.000.000 Lei, deci cu 103 milioane mai mult!

Beneficiul net al băncilor românești în 1930 era de 7.741.000, iar al celor ung. de 73.000.000, deci de 12 ori mai mare ca al celor românești.

Ar putea crede cineva, că e o moștenire din trecut această stare de superioritate, consolidată numai sub regimul românesc! Nu! ci este datorită atmosferei de libertate nebună, împinsă până la sinucidere începând dela 1922—40 căci dela capitalul din 1922 de 178.000.000 ajuns în 1929 la 300.000.000, iar creditul se ridică la 6.000.000.000 dela 1.283.000.000 cât era la 1922, ceea ce înseamnă că dezvoltarea s'a făcut sub regimurile românești!

Până unde a lunecat generozitatea, mai bine spus nebunia politicii noastre față de Unguri ne-a spus-o în Camera Magnaților în ședința dela 22 Dec. 1940, fostul conducător al grupului etnic maghiar contele N. Bánffy: „*Comunitatea maghiară era considerată ca o autoritate publică*”. „*N'a tolerat guvernului român, niciun fel de amestec, îndrumare sau control*”.

Așa se explică și faptul, că astăzi certificatul de bună-purtare ni se servește și aici în Brașov, de către președintele comunității maghiare, fără a cărui aviz nu se poate obține viza de trecere a frontierei. Acest domn, *cetățean român*, dictează și schimbă și ruta deplasărilor pentru expulzații, care au nevoie să treacă peste frontiera vremelnică.

PENTRU CITITORII NOȘTRI

Ori ce reclamațiune cu privire la neprimirea «Gazetei Transilvaniei» de cei care și-au achitat abonamentul pe anul 1941, se va adresa la noua administrație, Bd. Regele Ferdinand Nr. 12 (Biblioteca «Astra»), deoarece noi înțelegem să expediem ziarul tuturor abonaților, chiar dacă abonamentul a fost încasat de fosta administrație.

Românii din Transilvania

„**Drăguțul de împărat**”

și conducătorii de azi ai Europei

de Aurel A. Mureșian

Cine n'a auzit vreodată de încrederea proverbială a poporului românesc, popor de tradiție imperială romană, în „drăguțul de împărat”? Au trecut cinci veacuri, de când acest popor a isbutit să dea, sub domnia înțeleaptă a împăratului și regelui Sigismund din casa Luxemburg, pe cel mai mare erou al Europei de atunci, pe voevodul Transilvaniei și guvernatorul Ungariei Iancu Corvinul de Huniad. S'au împlinit alte trei secole, de când Habsburgul Rudolf II a sprijinit pe marele nostru Mihai în lupta lui sfântă pentru „Creștinătate” și în același timp pentru întărirea și înălțarea poporului principal al celor trei provincii ale „Daciei”. Iar acum un veac și jumătate Români își îndreptau, cu drept, privirile și nădejdiile lor asupra filosofului de pe același tron dela Viena, care a înțeles durerile și nevoile lor, dar nu le-a putut face deplină dreptate, din pricina împotrivirii puternice a magnaților maghiari și maghiarizați ai provinciilor sale de dincoace de Leitha.

N'au trecut decât câteva decenii de când penultimul Habsburg, Francisc Iosif I, recunoștea în răspunsul sau „rescriptul” său la adresa către tron a noii diete de la Pesta, din Iulie 1861, *nevalabilitatea juridică a legilor aduse de dieta dela 1848 a nobiltății maghiare a Transilvaniei*, deoarece aceste legi, care cereau, între altele, „desființarea autonomiei și fuziunea ei deplină cu Ungaria”, fuseseră votate de către o dietă care reprezenta numai voința unei minorități infime a populației țării, a magnaților și nemeșilor aroganți și sumeți, iar nu și a majorității covârșitoare a ei: a Românilor, a Sașilor și chiar și a poporului iobag unguresc.

Era la începutul așa numitei „ere constituționale” a imperiului habsburgic. Subt presiunea puternică a împăratului Napoleon III, și după înfrângerile dela Magenta și Solferino, împăratul Francisc Iosif I. se văzu și el nevoit să renunțe la sistemul de ocărnuire absolutistică, pe care îl introdusese după înfrângerea Maghiarilor rebeli, dar în urma căruia suferiseră și celelalte popoare ale monarhiei și, după 11 ani de administrație germană a Ungariei și Transilvaniei, să adopte forma de guvernământ constituțională, pentru toate provinciile imperiului său.

Străvechiul voevodat al Transilvaniei, ce fusese transformat de Habsburgi într'un „mare principat” autonom, urma să-și reorganizeze și el viața politică și administrativă, nu însă după vechiul sistem tiranic al stăpânirii de clasă, ci după libera hotărâre și voință a popoarelor lui.

Sufia atunci un vânt de libertate în lume. Scăpată prin războiul Crimeei și de amenințările țarismului înăbușitor, Europa apucase pe calea fericirii și emancipării naționale a celor mai multe din popoarele ei: de o parte a Carpaților Români își văzuseră împlinit visul strămoșesc al „României” unite și nedespărțite, iar de cealaltă parte energia conducătorilor lor făcu să se introducă limba românească în administrația mai multor județe ale Transilvaniei și să se numească 7 prefecti de județe români. Împăratul și „marele principe al Transilvaniei” Francisc Iosif I, *convins de nedreptatea, ce se făcuse până atunci poporului românesc*, era hotărât să-i acorde, în sfârșit, și lui toate drepturile politice și naționale, ce i se cuveneau potrivit numărului și valorii sale.

Deși întârziase mult din cauza opoziției inverșunate a magnaților unguri, totuși se deschise, în anul 1863, la Sibiu, prima dietă a Transilvaniei, în care au fost reprezentați și Români în mod demn și au format chiar o mică majoritate relativă. Nu puțin senzație a făcut atunci și faptul că împăratul iscălișe textul legii pentru deschiderea dietei Transilvaniei, publicat în cele trei limbi ale țării, și ro-

mânește, cu ortografia de atunci: *Franciscu Iosefu*. Tot el a sancționat și legile acestei diete pentru „egala îndreptățire” a națiunii române, a limbii și a confesiunilor ei.

Veni însă anul fatal 1866 și bunul, dar orgoliosul monarh se văzu nevoit, pentru a-și putea salva tronul și a împiedeca fărâmițarea imperiului său, să cedeze presiunii exercitate asupra lui de conducătorii maghiari și să-și dea învoierea, nu fără oarecari remușcări sufletești, pentru organizarea monarhiei pe baze dualistice, fără să-și dea la început, pe deplin seama de urmările dezastruoase ale acestei noi forme de stat, tocmai pentru popoarele, ale căror drepturi le apărare mai înainte cu atâta bunăvoință.

Va rămânea un vecinic memento pentru conducătorii de popoare și o zdrobitoare înfirmare a pretențiilor „drepturi istorice” maghiare în Transilvania, următorul pasaj din rescriptul amintit al împăratului Francisc Iosif I. către dieta din Pesta, care ceruse recunoșterea de drept a „uniunii Transilvaniei cu Ungaria”, uniune votată la 1848 de dieta *nemeșilor*, iar nu a *popoarelor* acestei țări:

„*Legile votate de dietele dela 1848 — spunea Francisc Iosif I — vatămă nu numai drepturile provinciilor noastre și ale întregii noastre monarhii, ci ele vatămă și interesele naționale a unei părți însemnate a populațiunii aparținătoare coroanei Ungariei*...”

„*În ce privește mai întâi de toate uniunea marelui nostru principat Transilvania cu Ungaria, care a fost decretată la 1848 fără consimțământul națiunii române, observ că ea n'a primit niciodată putere de lege. Ea nu poate fi deci privită de executabilă, până atunci, până când loquitorii de limbă nemaghiară ai Transilvaniei își vor vedea periclitare prin ea interesele lor naționale*...”

Oare succesele neașteptate ale magnaților unguri care, profitând de situația nefavorabilă externă de la 1866 a monarhiei, au reușit să exporeze înființarea „celui mai nerușinat dualism” („des schamlosesten Dualismus”), — precum îl caracteriza chiar și foaia principală a Sașilor, *Siebenbürger Boten*, dela 10 Martie 1865 — din istoria Europei moderne, putut-au să nimicească drepturile firești ale majorității populației Transilvaniei și drepturile de autonomie ale acestei provincii, cunoscute din cele mai vechi timpuri ca „voevodat”, deosebit de Ungaria?!

Astăzi soarta Europei nu se mai găsește nici în mâna „drăguților de împărați” și nici a „magnaților”, ci în mâna unor oameni care, ieșiți din popor, au mai presus de toate menirea să pregătească fericirea acestuia. După toate presupunerile logice acești conducători de astăzi sunt în situația de a înțelege și a remedia mult mai bine, decât cei de ieri, „născuți în purpură” nevoile și necesitățile vitale și ale celorlalte popoare mai mici ale Europei. Dreptatea făcută de ei în viitorul aeropag al păcii va trebui deci să fie necondiționat mai bună, decât aceea pe care odinioară încercară să o facă monarhii preocupați într'o măsură atât de mare de „intangibilitatea” coroanei și „integritatea” imperiilor lor.

Se va putea deci ca făuritorii „noului ordin” europene să nu recunoască, în ora păcii definitive, și să nu șteargă, odată și pentru totdeauna, și marea nedreptate istorică a Transilvaniei, pe care o recunoscuse, la timpul său, dar nu o putuse repara însuși împăratul Francisc Iosif I?!

Citiți

„Gazeta Transilvaniei”

Monumentul eroilor dela Bartolomeu

Despre Memorand

de Ion Berciu,

Directorul Muzeului Regional Alba-Iulia

IV.

Procesul Memorandului

Acest proces este unul din cele mai extraordinare manifestări politice din veacul al XIX-lea: este procesul națiunii române, băstinașă în Transilvania, doritoare de libertate și dreptate, contra națiunii maghiare, cutropitoare, teroristă și perfidă.

Desbaterile au loc în sala Redutei Orașului, unde se hotărîse, în 1867, numai de Unguri, unirea Ardealului.

Completul de judecată este format, cu tălc: baronul Szentkereszty Zsigmond, președinte — ungar; Reinbold Artur — jidov botezat și Issekutz Gyula — armean, judecători: Dr. Balázs Elemer, grefier; Vita Sádor, procuror — secui; Dr. Lehmann Robert talmaciu-neamț.

Procesul începe în ziua de 7 Mai și ține neîntrerupt până în ziua de 25 Mai când se dă sentința de condamnare.

Vașnicii apărători ridică glasul pentru a protesta contra faptului că toți jurații sunt unguri și unii recunoscători ca dușmani personali ai acuzaților, că, potrivit legii, desbaterea să se facă în limba românească și procesele verbale să se ia fără talmaci, dar tribunalul a respins aceste cereri ale apărărilor. Au obținut numai acuzații dreptul de a vorbi în limba românească, apărătorii urmând a pleda numai în ungrește. Talmaciul nu cunoștea însă nici limba română, nici maghiară, așa că era foarte greu de judecat și audiat atâția acuzați și martori. Protestul acuzaților și apărătorilor n'a dus decât la o înverșunare a procurorului, care a pedepsit pe apărătorii Dr. Amos Frâncu și Brediceanu cu amenzi mari, iar în ziua de 10 Mai

Simion Teodor

Ioan Kálmán

Pant. Dumy

N. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

V. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

S. Kálmán

BRAȘOVENII ȘI MEMORANDUL

Alți participanți la o întrunire

Toți jurații, 12 titulari și 4 supleanți, în frunte cu avocatul Gajzago, mare dușman al Românilor, erau unguri și o mică parte secui.

Pentru menținerea ordinii s'au adus în oraș și pe străzi, detectivi jandarmi, armată și bătăuși.

Totul arăta atmosfera în care se va judeca procesul.

Acuzații se prezintă însoțiți de apărătorii: Dr. Amos Frâncu, Dr. Aurel Isacu, Dr. Aurel Mureșianu, Dr. Ștefan Pop, Dr. Iosif Crișan, Dr. Augustin Bunea, Dr. Valeriu Branisce, Ioan Roșu Micu, Dr. Ștefan Petrovici, Francisc Hossu Longhinu, Dr. Silviu Moldovanu, Alexandru Hossu, Simion Dămian, Dr. Gheorghie Ilea, Coriolan Brediceanu și Petre Truța.

Se mai alătură, cu frățească dragoste, ca apărători trei avocați slovaci și un sârb: Dr. Ștefan Miloș, Matei Dula, Dr. Ștefan Fainer și Dr. Emil Gavrilă.

„Din munți și din câmpii“ veniseră pentru a-și vedea conducătorii câteva mii de Români, care însă au fost repede izgoniți din Cluj.

1894, ziua a 4 a desbaterilor, apărătorii au fost siliți să părăsească ședința.

Acuzații au cerut amânarea procesului pentru a-și aduce alți apărători, dar, se înțelege, nici această cerere dreaptă n'a fost admisă. Incep acum zilele cele mai dureroase pentru acuzați: interogări continue, umilirii, batjocură și amenințare din partea acuzatorilor și a publicului unguresc, amenzi grele, lupte aprige, cu legea în mână, față de insinuări, rea credință și rea voință.

S'au apărut cu multă cinste și demnitate toți acuzații, dar curajul lui Vasile Lucaci, Nicolae Cristea, Rubin Patiția, Mihai Veliciu, Teodor Mihali, Daniil Barcianu, Iuliu Coroianu, Dr. Gavril Tripson și Gherasim Domide au pus în uimire și la mare strâmtoare pe neomenosul procuror și pe judecători.

Toate încercările acuzatorilor de a smulge, din gura acuzaților, un singur cuvânt prin care ar recunoaște că sunt aduși la judecată pe bună dreptate și că, prin urmare, se găsec vinovați, au fost, în fața hotărîrilor de nesdruncinat ale mucenicilor, zadarnice.

Acțiunea pentru ajutorarea studenților

Colțul refugiatului

După „Astra“ culturală și întreprinderile Municipiului Brașov, o altă instituție, prin jertfa funcționarilor ei, vine să pună umărul la realizarea unui gând, care numai întâmplător l-am formulat noi, el fiind, pe cât se pare, al tuturor.

Fără comentarii dăm un fragment din scrisoarea pe care D-l G. Enescu, directorul Casei Asigurărilor Sociale, ne-o trimite. Am fi prea egoiști dacă de cuprinsul ei atât de românesc ne-am bucura numai noi:

„Am citit articolul D-tale „Am fost și eu refugiat“ și propunerea pe care o faci.

Cu răspunsul, îți spun drept, mă grăbesc, fiindcă nu am vrea să rămânem pe din afară, complectându-se prea iute sumele de care este nevoie, și n'ăși vrea să pricinuesc o durere colaboratorilor mei, cu salarii modeste, dar cu suflete mari.

Inițiativa merită toată lauda.

Cum, însă, contabilitatea publică nu cunoaște articole bugetare și pentru refugiați, noi funcționarii Casei Asigurărilor Sociale ne-am hotărît, ca din puținul nostru, să dăm suma de 3000 lei lunar, pe timpul celor 2 luni de vacanță. Din aceasta să se plătească lei 2000 pentru cămin și lei 1000 studenței sau studentului refugiat.

Nu trebuie să lucreze nimic. Să se odihnească.

Ajutorul nostru e mic dar este din inimă...

Suntem siguri: contribuția celor cu salarii și cu venituri mari — și avem destui! — va acoperi cu prisosință nevoile de existență ale tinerilor noștri frați, rupti temporar dela căminul părintesc“.

*

Institutul cartografic „Unirea“ Brașov, ne anunță că va da bursa, pe tot timpul vacanței, unui student sau unei studente.

Recapitulăm:

1. Biblioteca „Astra“, angajază 2 stud.
2. Muzeul „Astra“ angajază 1 „
3. Tipografia „Astra“ angajază 1 „
4. „Gazeta Transilvaniei“ 1 „
5. Întreprinderile Munic. Brașov 2 „
6. Funcționarii Casei Asig. Soc. 1 „
7. Institutul Cartografic „Unirea“ 1 „

Total 9 stud.

Înainte de a spune Nu, fiecare conducător de instituție și, nu mai puțin, fiecare Român ar fi putut fi în aceeași situație. Studenții de azi, vor fi ostașii de mâine.

Să vă mai gândiți și la asta, Românii!

G. Tr.

Scrisoare din Cluj

Seninul primăverii m'a îndemnat la vis...
Și nu știu — de ești vis, — dar mi-a fost
[scris așa,
Să te desmierd în gând și toată viața mea
Să-ți picur bobi de rouă și doruri de narcis.

...In Clujul nostru drag și sfânt de-
[odinioară
Petale 'nsângerate mi-s astăzi pașii mei,
De 'nflorări trecute mi-s ochii încă grei
Și-mi tremură în suflet... un vis de pri-
[măvară.

Știi Dorul meu..., știi tu... în parcul de-
[altădată....
E gemăt de durere și-i foșnet de simțiri
Tresaltă și Feleacul cuprins de amintiri
Căci a trăit prin mine... povestea-i mi-
[nunăță.

Știi Dorul meu..., știi tu... Academia
[noastră...
Frământă între ziduri închipuiri străine,
Și 'ntrezărind în noapte... un alt Corvin
[ce vine,
Plâng doruri ne'mplinite... la fiece fereastră.

În ziua de 23 Mai procurorul general Vita Sándor și-a rostit rechizitoriul său, plin de venin.

Memorandiștii, convinși de „dreptatea ungurească“, s'au hotărît să nu se mai apere, ci să citească o declarație.

Dr. Ioan Rațiu, ca președinte al Comitetului Național, o citește, în numele tuturor, declarația constituind un adevărat rechizitoriu contra ungarilor și un adevărat monument de demnitate, onoare și conștiință națională.

Știi Dorul meu..., știi tu... doar Someșul
[svâcnește
Și'n ropote nebune la toți le dă curaj,
Iar când durerea-i mare o sfarmă de pavaj
Și forțe mari de viață... mereu își re'noește.

Știi Dorul meu..., știi tu... în sfânta Ca-
[atedrală
Se 'naltă liniștită doar rugăciunea mea,
E-atâta-amar de vreme de când o mână
[rea
Ne-a smuls din viața noastră, așa pa-
[patriarhală.

Știi Dorul meu..., știi tu... e-o singură
[chemare....
Și-un singur dor frământă, azi Clujul
[nostru drag,
Să lumineze calea studentului pribeag
Și-o viață liniștită... în România-Mare!

Rodica Olteanu

Studentă

Mai sunt de plasat
aproximativ 40 de
studenți-studente.

Braşovul de ieri, de azi, de mâne...

Braşovul -- Cetate Academică

de Prof. I. Ol. Stefanovici-Svensk

BIOLOGIA CULTURII

Prof. Nicolai a scris o „*Biologie des Krieges*”. Tot așa exista o biologie a (ne)cinstei. Trebuie să constatăm că la noi biologia social-politică de până azi nu a oferit onestității condiții prea prielnice, cum nu a oferit artei și învățământului. Biologia învățământului românesc:

Învățătorii (de când s'au scris acestea s'au ivit semne de îndreptare) încep cu 1600 lei lunar, adică hrana ce ar consuma o javră modestă pe lună. Să ne mirăm atunci de rezultatele învățământului elementar?

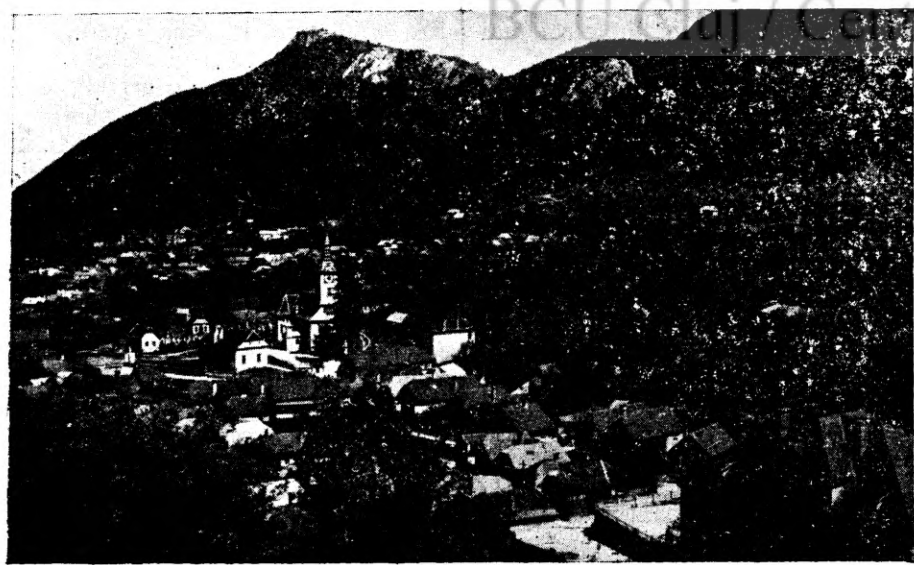
Profesorii secundari au la început, lunar, cam venitul unei slujnice. Să ne mirăm de rezultate?

Universitarul își primește salariul târziu și redus cu vestitele 30%. Să ne mirăm că el tinde — ca și institutorul și secundarul — spre cumul pentru a face față unei umiliri economice nemeritate? Să ne mirăm că el nu se poate da cu totul științei, cum ar dori-o, că îl cuprinde demoralizarea, că în luptă cu nevoile el nu-și mai poate mână specialitatea înainte. Jumări fără ouă nu se pot face. Ori tocmai acest hocus-pocus a fost hărăzit școlii române dela 1919 încoace.

exemplu, că în Cluj studenții ca să poată avea liniștea trebuincioasă studiului, părăseau cetatea celor vii, — dintre care atâția lipsiți de creștere și de omenie — și se refugiau în aceea macabră a morților: da! la Cluj părea normal ca studenții să-și pregătească examenalele în cimitire.

Pare normal că magistratul, medicul sau profesorul universitar care merge la curs în loc să-și pregătească mintea și sufletul pentru înalta trudă a științei, își murdărește și strică îmbrăcămintea și mintea pe străzi infect înțreținute sau în autobuse rău mirositoare și supra-tixite (faptul că presa noastră nu vuește într'o răsunătoare campanie pe această temă arată ce puțin se interesează de problemele vitale ale vieții urbane: ce-ar urla presa scandinavă dacă comunicația (murdară, neregulată, zgomotoasă!) intraurbană ar lua calea perfecte anarhii dela noi? Ce grozav semn e însăși muștenia noastră a intelectualității!

Colegul meu întru iimba engleză dela Universitatea Cluj povestea într'o conferință cum o filantropă engleză care studia la noi penitenciarele, după ce i s'au arătat celulele, cabinetul medical, capela, biblioteca, a insistat atât de mult încât n'a putut fi refuzată să

ȘCHEII BRAȘOVULUI

Ne privesc pe noi toți, profesori și studenți, cele de mai sus?

Ba bine că nu!

Biologia învățământului e de studiat la noi dela alfa la omega. Totul a fost lăsat în voia întâmplării și a nepriceperii. Colegii cu mai multă chemare vor încerca — sper, nu prea târziu — să fixeze condițiile în care învățământul înfloreste și cel în care el lanțezește și moare.

PARTEA A DOUA

Eu îi voi înfățișa un important aspect; căci se întâmplă că am cugetat asupra unor stări de lucruri în strânsă legătură cu biologia acelei suptiri munci a studentului, ca și a profesorului: condițiile edilitare ale muncii intelectuale din Cluj, ceceace înseamnă, de fapt, în România. Voesc să le înfățișez pe scurt.

Avem orașe academice?

La Cluj, ca și în București, ca și aici în Braşov, intelectualii de toate categoriile lucrează în condiții edilitare, (murdărie, comunicații proaste, primejdii ale străzii, zgomot) demoralizante și degradatoare. E aceasta indiferent pentru mersul școlii? E indiferent de

vadă... latrinele. Decepția acelei lady a fost fără de margini.

SE POATE CULTURĂ FĂRĂ EDILITATE?

Cantitatea de timp și de nervi ce se risipește pe stradă la noi din pricina proastei comunicații a trotoarului, cu găuri și hârtoape, a bicicliștilor ce fac curse pe trotoare în văzul poliției iluzorii — la noi funcția de căpetenie a poliției nu e preventivă; ea doar constată, filozofic și rece, c'ai fost asasinat! — toate acestea ne răpesc cel puțin 2/3 din energia noastră nervoasă. E înfiorător când te gândești.

Problema edilitară și a poliției efective — nu de carton! — sanitare și edilitare nu a pus-o, nimeni serios, decât, poate, subsemnatul.

Eu o voi ilustra prin 2 aspecte pe care le-am studiat: problema zgomotului (sunt și membru a ligii anti-zgomot, „Anti-Noise” din Londra) și aceea a rabiei (turbării).

Și cu aceasta îmi fac și datoria de a ajuta Ministerul Sănătății care — în sfârșit — a pus calamitatea zgomotului și plaga turbării ca mari probleme ale sănătății publice la noi.

CULTUL MAMEI

Miercuri, 21 Mai, c. la orele 11^{1/2}, a avut loc, în sala festivă a liceului «Andrei Șaguna» din Braşov, premiera elevelor care au luat parte la concursul organizat de Societatea ortodoxă națională a femeilor române. Concursul a constat din lucrări închinare cultului mamei.

Au luat parte elevele cl. IV-a a școlilor primare Nr. 1, Ioan Popazu, școlii mixte Nr. 3, școlii primare Nr. 4, școlii Nr. 6, elevele cl. III-a și a VII-a a liceelor: «Principesa Elena», «Liceul comercial de fete», și «Liceul Industrial de fete».

S'au împărțit 6 premii școlilor primare și 25 premii școlilor secundare.

Serbarea a fost încadrată într'un foarte frumos program artistic.

Subliniem cuvintele alese rostite de D-na prezidentă Zina Moroianu, care a explicat rostul moral și național al acestei societăți. Se cuvine să menționăm aici activitatea educativă atât de frumoasă, pe care această societate o desfășoară în ultimul timp.

Declamațiile corect executate de către elevele Cosac Maria (liceul industrial), Moțoiu M. (Liceul «Principesa Elena») și Sanda Ionescu (liceul comercial de fete) au stârnit entuziaste aplauze.

D-na Valeria Căliman, profesoară la Liceul «Principesa Elena», în cuvinte

calde a evocat cultul mamei. Cântăm fragmentat:

„Poeții au cântat-o, gânditorii i-au închinat opere nemuritoare, artiștii au realizat-o în nenumărate creațiuni, și totuși nimeni n'a putut să prindă în toată complexitatea sa măreția dragostei de mamă”. Apoi, adresându-se tineretului.

«Ea v'a călăuzit primii pași șovăitori, ea v'a învățat să cântați, să iubiți. Prin ochii ei ați văzut lumea, prin îmbrățișarea ei ați simțit-o. Basmele și poveștile ce vi le-a murmurat în fapt de seară v'au legat cu fire nevăzute de toți înaintașii voștri... Așa v'ați integrat în destinul neamului și ați dobândit o patrie. Ea v'a învățat prima rugăciune, și așa v'ați apropiat de Dumnezeu... Iubiți-vă mama, pentru că dragostea voastră consolidează familia, nucleul vital al unui neam... Să ne pregătim sufletește de ziua cea mare, când vom putea reuni în același mănunchiu, maci, sănzienă și albăstrele culese de pe mânăsele câmpii ale Basarabiei, crengi verzi de fag din pădurile Bucovinei de nord, cimbru și odoleană de pe valea Batovei și floare de răsură de pe plaiurile Ardealului înstrăinat, pe care să le presărăm pe mormintele acelor mame care au dat neamului fii viteji în toate timpurile.

CLAUDE DEBUSSY

D-l profesor Mouton, directorul Institutului francez din București, a conferențiat în orașul nostru Joi 22 crt. în sala Camerei de Comerț, despre Claude Debussy.

După câteva date biografice, d-l prof. Mouton a analizat opera lui Debussy, urmărind succesiv deosebita fază din evoluția compozitorului francez.

Claude Debussy, supranumit de d'Annunzio „Claude de France”, aparține provinciei Ile-de-France, care a dat atâți măestri ai ritmului: Racine, La Fontaine,...

Primele cunoștințe muzicale le primește dela un bătrân profesor italian, apoi își desăvârșește studiile în chip strălucit la Conservatorul din Paris. Compozițiile din tinerețe vădesc preocuparea de a place: sunt melodioase, se impun atenției fără nici un efort. (Exemplificare: „Clair de lune”, „La fille aux cheveux de lin”). Mai târziu dă opere mai îndrăznețe, care îi atrag dezaprobarea criticilor contemporani. Sunt adevărate opere „debussyste”: „Pelléas et Mélisande”, „l'Après-Midi d'un faune”, „Ibéria”, caracterizate printr'o dublă influență: aceea a muzicii ruse (în spe-

cial a lui Mussorgsky) și a celei spaniole (a lui De Falla).

Ceeace miră și — uneori — scandalizează sunt acele disonanțe, care au totuși atâta farmec, iar pe de altă parte întrebuintarea ritmului „impair”, ritm despre care vorbește și Verlaine în cunoscutul său poem l'Art poétique:

„De la musique avant toute chose,
Et pour cela préfère l'impair
Plus vague et plus soluble dans l'air,
Sans rien qui pèse ou qui pose...”

Un ultim punct din conferința d-lui Mouton a tratat despre felul cu totul personal în care Debussy redă natura în operele sale. Intr'adevăr, nu vom întâlni obicinuita armonie imitativă de mare efect și ușor de obținut, ci eoul pe care îl au sunetele din natură în sufletul compozitorului. (Exemplificare: fragment din Simfonia: „La Mer”).

Fiecare exemplificare a fost precedată de comentarii subtile și pline de înțelegere pentru muzica „debussystă”.

Auditorul a urmărit cu interes intens aleasa expunere a d-lui prof. Mouton.

Sabina Novac

SE POATE EDILITATE CU POLIȚIE DE..... CIOCOLATA?

În 1933 am scris broșura „Vătămarea prin zgomot” în care expuneam o teribilă, incredibilă experiență în Clujul Universității și al Operei și denunțam iluzia primejdioasă a poliției cu pistolul de ciocolată sau de turtă dulce, față de criminalii zgomotului. Căci criminalii sunt!

O recomand oricui vrea să-și dea seamă de ce e posibil zilnic — zi șinoaste — sub ochii poliției românești. Broșura „Vătămarea prin zgomot” am înaintat-o „Consiliului Legislativ”, care — convins, — a introdus, art. 523, al „Apărării liniștei personale” în Codul Penal. Prin art. 523 se apără nu numai somnul nopții dar și lucrul și odihna zilei de desmățul cu radio,

câni, copiii prost crescuți ai vecinului lipsit de omenie: „până la 3 luni închisoare”. Mulți cetățeni și-au dobândit liniștea pe temeiul art. 523. Iar Poliția din București, tot pe temeiul lui, a introdus judecătoria de urgență, care a stârpit claxonarea, abuzul de radio și zvonul excesiv de stradă așa de mult, încât Bucureștii noștri — în această privință — seamănă cu orașele italiene și bate Parisul, unde desmățul șoferilor continuă, și — întrece chiar și Londra, unde acest desmăț e ceva mai redus.

(Sfârșitul în nr. viitor)

Citiți
Gazeta Transilvaniei

Frumusețea mănăstirilor înstreinate

Conferința D-lui Prof. I. D. Ștefănescu a fost bine venită pentru zilele de restricte prin care trecem toți cei ce simțim cu adevărat românește.

Deși subiectul anunțat n'a core-spuns în întregime celor expuse — lucru ce l-a lămurit însuși conferențiarul — totuși cadrul ales a fost cel mai potrivit pentru a face o expunere pe înțelesul tuturor nu atât despre frumusețea mănăstirilor în ale căror picturi sunt armonizate toate legile estetice cu influențele artei românești, cât despre valoarea intrinsecă și etnică ce o prezintă fiecare mănăstire înstreinată de țara mamă, dovedind vechimea neamului nostru pe aceste plaiuri, deslupite — fie și numai pentru scurt timp — cu atâta ușurință de trupul scump al țării.

D-l I. D. Ștefănescu a subliniat comoara artistică a mănăstirii *Suzeni* dela granița moldo-polonă, a cărei vechime e din sec. 13-lea și în care azi se slujește în l. ruteană. Aici e icoana Sf. Nicolai, de o rară frumusețe bizantină, cu inscripția cirilică, cece dovedește că neamul nostru pe atunci era bine stabilit pe acele plaiuri. Mănăstirea *Suzeni* e mai veche decât *Putna* și *Sucevița* și totuși n'a fost vizitată aproape de nimeni. A fost renovată, i s'au adăugat trei turlă și acoperiș nou, pictura veche e acoperită, dar de sub varul scobit zămbesc vechile figuri care ne vorbesc de vrednicia și gustul înaintașilor noștri.

Tot atât de impresionant a vorbit despre biserica Sf. Ana de lângă Tg. Mureș, înstreinată și ea. Ritualul de slujbă este catolic, pe altar străjuiește silueta Sf. Ana încunjurată de 10 fecioare, dar mișcată puțin tencueala, au ieșit la suprafață fețele sfinților și mucenicilor ortodocși, cece dovedește că și această biserică ne aparține încă din sec. XIV. La fel sunt o serie în-

treagă de biserici: la *Borzești*, Tg. Săcușc. Sf. *Gheorghe*, *Reghinul Săsesc* cu același caracteristic Sf. Nicolai și inscripții cirilice.

D-l conferențiar — atât de mult apreciat în streinătate — a insistat asupra monumentelor de artă mai mult pentru valoarea lor etnică decât estetică, *lucru, ce trebuie să ne preocupe azi mai mult ca oricând*. Cerem și, pe dreptul, recunoașterea dreptului nostru istoric, dar neglijăm adunarea dovezilor palpabile, cu care să argumentăm în chip material. În loc să fi fotografiat aceste comori românești atât de valoroase, cu scene din viața sfinților noștri ortodocși suntem pasionați a fotografia peisajii, parcuri, vile, blokhausuri etc. care nu ne sunt de folos. Ce bine ar fi, și dacă nu le avem în fotografii colorate, costisitoare, să avem azi aceste minunate interioare de biserici, cu inscripțiile lor mult grăitoare de trecutul nostru, căci valoarea lor documentară ar întrece orice argumentație teoretică.

Cel puțin deacum dacă am înțelege rostul vizităților mănăstirilor rămase.

E timpul să lăsăm spoiala, cochetăria de suprafață și să ne întoarcem la realitate! Să nu ne lăsăm impresionați numai de exteriorul clădirilor mari, ci să ne aprofundăm în tănuitele noastre bibericute. E greu de făcut? Da, fiindcă la aceste locașuri nu duc serpentine ușoare și drumuri carosabile, căci lipsind de aici moșiile boeresti, Statul nu s'a simțit obligat a întreține șosele bune. Totuși s'o facem chiar în carul cu 2 boi. Unde vom găsi drum mai frumos ca în spre *Sihla* și *Sihăstria*, dar cine le cunoaște? În locul comodității, aici, vom găsi odihna ochiului și sufletului.

Ar fi de dorit ca d-l conferențiar să continue frumosul început cu o serie întregă de expuneri.

de Liana Crudu

ECONOMICE

Masa studenților din Sibiu

de Ion Opris

Instituțiile de înfrățire socială proprii Românilor ardeleni, în timpul stăpânirii streine, au cunoscut o dezvoltare demnă de reținut, mai ales spre sfârșitul secolului trecut. Cu cât creștea importanța socială, culturală și politică a unui centru românesc, cu atât sporreau instituțiile necesare poporului nostru, ale căror rosturi erau bine definite întru atingerea scopului urmărit.

Astfel, Sibiu afirmându-se ca un centru românesc de mare răsădit, întâlnim la liceul unguresc de aici foarte mulți copii Români localnici și din împrejurime. Între aceștia, mulți foarte săraci, erau poate cei mai buni elevi ai liceului. Lipsiți de mijloace materiale necesare unui traiu, modest chiar, copiii se adăposteau pe la familii săsești de mână a doua, în condiții inferioare de igienă și alimentație. Sesizați de această împrejurare neprielnică dezvoltării tineretului, frunții poporului nostru din Sibiu, în dorința de a-i păstra sufleteste intacti pentru interesele proprii și de a-i îngriji asigurându-le o existență ome-nească, au înființat, la 1895, „Masa studenților”. La început, 50 de școlari Români din diferitele regiuni ale Ardealului, aleși dintre cei mai lipsiți, dar și cei mai sărguincioși, primeau prânzul în mod gratuit. Ulterior numărul școlărilor primiți la „Masa studenților” a crescut în proporția fondurilor pe care Banca Albina le pune la dispoziția acestei instituții de caritate. Conducerea a revenit d-nei Maria Cosma, soția venerabilului Partenie Cosma, care era ajutată de doamnele celei mai bune societăți românești și de Școala română de fete, înființată cu 12 ani mai de vreme. D-nei Cosma i-a urmat regretata Veturia I. Lapedatu, iar acum d-na Bucșan se îngrijește de bunul mers al instituției. Natural, tot „Banca Albina” este aceea care o subvenționează mai mult.

Despre „Masa studenților” dela Sibiu nu s'a scris la noi aproape deloc. Așa că cei neinițiați — și sunt foarte mulți din aceștia — trec pe lângă ea fără să o bage în seamă. Este neîn-doios o instituție de binefacere pentru mulți din școlarii români săraci, care ani de zile s'au bucurat de un prânz bun; însă menirea ei nu era numai pentru trebuințele gastronomice ale tineretului român, avea mai ales alt scop. Rândurile acestea le scriem toc-

mai pentru a evidenția nobila acțiune a „Mesei studenților” din Sibiu, în timpul opresiunii streine.

Tinerii români care urmau pe atunci la școlile minoritare din Sibiu, în condițiile atât de cunoscute, mai cu seamă nouă, Ardelenilor, aveau nevoie de o specială educație națională. Întâi trebuiau păstrați sufleteste intacti pentru poporul nostru, apoi spiritul românesc pentru a fi dezvoltat și cultivat la tinerii aceștia avea nevoie de un mediu prielnic. Și cel mai potrivit a fost „Masa studenților”, care, prin conducătoarele avute, s'a îngrijit de o excelentă și aleasă educație națională, de o hrană sufletescă corespunzătoare, prin înființarea unei biblioteci în folosul lor, ca și de învățarea manierelor de bună cuviință pe care studenții de atunci nu aveau prilejul a și le însuși altundeva. Cultura socială mai era sprijinită pe programe bogate și variate ale șezătorilor, de programele seretelor literare-festive, care se organizau destul de des, sub directa conducere a conducătoarelor instituției.

„Masa studenților” din Sibiu, acest așezământ atât de modest, a fost un mijloc prin care mulți tineri ardeleni au reușit să cunoască limba și literatura română, să cunoască tot trecutul sbuciumat al acestui neam, cunoștințe pe care școlile minoritare, de sigur, nu le ofereau. Astfel au fost crescuți tinerii ardeleni în atmosfera românească ce stăpâna „Masa studenților” și mulți dintre ei s'au ridicat în urmă până la cele mai înalte trepte sociale și de conducere în stat.

Cu cât drag își amintea o personalitate din zilele noastre, al cărui nume nu interesează, de d-na Cosma, care l-a învățat întâia dată cum să țină în mână „furculița”, și cum să mănânce frumos, la „Masa studenților”. Era copil mic, în clasa întâi și, acasă la sat, nu avea de unde cunoaște manierele unei bune purtări la o „masă” atât de numeroasă și aleasă. Într-o permanentă atmosferă de frățietate au crescut tinerii români la „Masa studenților” din Sibiu.

Pentru interesul ei național și cultural „Masa studenților” din Sibiu rămâne una dintre instituțiile proprii poporului nostru, care a contribuit la plămădirea sufletescă a tineretului din acel ținut, la formarea caracterelor atât de necesare unității noastre naționale.

Politica rasială în Italia fascistă

Di Dr. Guido Landra, prof. de antropologie la universitatea din Roma a ținut Luni 26 Mai, o conferință în sala Camerei de Comerț din Brașov, despre „Politica rasială în Italia fascistă”.

Cu această ocazie conferențiarul a arătat, că problema rasială nu este privită în Italia numai din punct de vedere somatic, pur antropologic, ci și din punct de vedere cultural, iar politica fascistă urmărește păstrarea purității italiene atât fizice cât și culturale ferind-o de ori ce influență ce i-ar fi dăunătoare.

Poporul italian se trage din vechile popoare ce au locuit Italia încă din epoca neolitică, după cum dovedesc urmele ce acestea le-au lăsat, iar năvălirile ulterioare nu au parvenit să-i altereze puritatea. Unitatea sufletească a Italiei a fost susținută și de unitatea religioasă. În prezent, Fascismul luptă să îndepărteze orice influență semită care, nefiind din aceeași rasă cu cea italiană, nu poate duce

decât la rezultate inferioare. Evrei nu sunt mulți în Italia, dar au devenit periculoși prin faptul că au parvenit să pătrundă în locurile importante, de unde influența lor poate fi precumpănitoare, cum sunt universitățile, unde numărul profesorilor evrei era prea mare.

Cum problema rasială are o deosebită importanță pentru noi Români, Di Dr. Guido Landra speră că pe viitor între poporul nostru și Italia se vor stabili relațiile strânse care sunt îndreptățite prin originea noastră comună.

Conferința D-lui Prof. Landra a interesat atât prin datele antropologice ce D-sa le dă asupra rasei popoarelor din Italia, cât și prin lămurirea înțeleșului pe care Fascismul îl dă acestei chestiuni și simpatia pe care D-sa o arată poporului nostru, a cărui colaborare o dorește, mai ales că sentimentele D-sale au fost exprimate în această „Transilvanie sbuciumată”, cum a numit-o.

Maria Săndulescu

La Brașov se revizuiesc impunerile pe 1941-1942

Se aduce la cunoștința tuturor contribuabililor din raza județului Brașov, că Ministerul de Finanțe cu ordinul Nr. 59.997 din 15 Mai 1941 a dispus ca toate impunerile efectuate pe anul 1941/1942 din impozitul comercial, industrial și meserii, să fie revizuit, spre a stabili dacă elementele ce au servit de bază pentru stabilirea cifrei de afaceri sunt reale sau nu.

În consecință, toți acei contribuabili care găsesc că au fost nedreptății, pot cere revizuirea impunerii până la data de 31 Mai 1941.

Declarațiunile de revizuire se depun la Administrația de Constatere Directe, Brașov, Camera Nr. 37.

Totodată se aduce la cunoștință că toți acei care nu au primit până în prezent procesele verbale de impunere, pot lua cunoștința de impunere, prezentându-se la Administrația de Constatere Directe Brașov, Camera Nr. 38, iar cei din județ la circumscripțiile respective, unde li se vor pune la dispoziție dosarele fiscale cu actele de impunere, spre a lua cunoștința de venitul și impozitul stabilit, pentru ca să aibă posibilitatea de a depune declarația de revizuire până la 31 Mai 1941, dacă vor găsi că este cazul.

BĂILE GOVORA

SE DESCHID LA 1 IUNIE

Tarife pentru băi și fizioterapie la Soc. „GOVORA-CĂLIMĂNEȘTI”.

Str. Stîrbey-Vodă 129, București. Telefon 359.67.

sau la Administrația Băilor Govora-Vâlcea

Primăria Municipiului Brașov

No. 12361/1941. Serv. silv.

Publicațiune de licitație

În ziua de 20 Iunie 1941, ora 13 se va da în antrepriză la Municipiul Brașov prin licitație publică cu oferte închise, repararea podurilor vechi de lemn ale liniei Decaavule din Pădurea „Poiana lui Bălan”.

Prețul de strigare pentru înlocuirea unui metru cub lemn cioplit de fag este 1300 lei, adică Unamie trei-sute Lei.

Ca garanție se cere 5% din suma totală oferită pentru înlocuirea a 70 metri cubi lemne cioplite de fag.

Licitația se va ține în conformitate cu dispozițiunile art. 88—110 LCP.

Caetul de sarcini se poate vedea în orele de serviciu la Serviciul silvic al Municipiului Brașov.

PRIMĂRIA COMUNEI SÂNPETRU

Nr. 723/1941.

Concurs

Primăria comunei Sânpetru jud. Brașov publică concurs pentru ocuparea postului de dactilografă, vacant la această primărie.

Cererile se vor depune instrumentate cu toate actele prevăzute de codul funcționarilor publici, la primăria Sânpetru până la data de 1 Iulie 1941.

Salarul este cel prevăzut în buget.

Primar, Mih Hierscher.

Notar, Ch. Otters.

Oameni și aripi

de Ing. I. Negutz

Armamentul avioanelor de vânătoare

Un avion de vânătoare are menirea de a apăra centrele de interes militar, contra avioanelor de bombardare inamice și de a duce lupte aeriene individuale, iar dacă situația o permite, și de a escorta avioanele de bombardament amice și a le apăra contra avioanelor de vânătoare streine.

Deci un avion de vânătoare trebuie să aibă și un armament corespunzător cu aceste misiuni și să fie superior, sau cel puțin egal cu acel al inamicului.

Un avion de vânătoare fiind construit pentru un singur pilot, tot armamentul va fi astfel plasat încât să poată fi întrebuințat de pilot în direcția sborului.

Armamentul unui avion de vânătoare este compus din 2, 4, 6 sau 8 mitraliere, sau din 4 mitraliere și două tunuri, după tipul avionului și scopul pentru care este construit.

Mitralierele sunt arme speciale pentru avioane, cu o tragere de aproximativ 1000—1400 de cartușe pe minut pentru fiecare mitralieră, iar tunurile au un calibrul de 20—25 mm. și pot să tragă 500—600 de cartușe pe minut fiecare.

Mitralierele se întrebuințează la atacul avioanelor de vânătoare inamice, iar tunurile atunci când lupta se duce cu un avion mare de bombardament, cărui loviturile de mitralieră nu-i pot cauza doborârea dacă nu sunt plasate în locuri vitale ca: rezervoare de benzină și elici sau dacă nu sunt loviți membrii echipajului.

În războiul actual, s'au văzut nenumărate cazuri, în care avioane de bombardament s'au întors la bazele lor, cu toate că erau ciuruite de sute de gloanțe de mitralieră. Deci, pentru ca-zările când sunt atacate aparate de bombardament, se întrebuințează tunurile ale căror cartușe cauzează rupturi destul de mari pentru a provoca coborârea avionului.

Atât tunurile cât și mitralierele, sunt montate în aripi, lateral, cu ieșirea țevilor în bordul din față al aripilor. La unele avioane mai puțin moderne și la cele blindate, mitralierele sunt montate în corpul avionului, lateral, pe amândouă părțile, cu tragerea prin elice, ceea ce necesită aparate speciale de sincronizare, adică acționarea mitralierelor este coordonată cu turația elicei, astfel ca gloanțele să poată trece fără a atinge elicea. Deoarece acest aranjament este destul de complicat, s'a adaptat la avioanele moderne, plasamentul mitralierelor în aripi, astfel încât tragerea se face în afara câmpului elicii. Acționarea mitralierelor și a tunurilor, se face automat, prin aparate hidraulice sau pneumatice. Pilotul are la manșa de pilotaj, deci în imediata apropiere a degetelor, niște butoane pe care trebuie să apese când dorește să declanșeze tragerea.

Echipamentul

În afară de armamentul și muniția respectivă, un avion de vânătoare mai are și o mulțime de alte aparate, care îi dă cabinei pilotului aspectul unui întreg laboratoriu. Se pot enumera aparatele pentru supravegherea sborului propriu zis, adică aparate pentru indicarea înălțimii, vitezei, viraje, etc.

Mai sunt aparate pentru supravegherea motorului, a temperaturii, apei și uleiului, aparate pentru acționarea radiatoarelor și pentru acționarea trenului de aterisaj, cu toate aparatele auxiliare de alarmă, siguranță, etc.

Apoi aparatele pentru acționarea mitralierelor și tunurilor, aparatele pentru sborul cu oxigen la înălțimi mari, parașută, etc.

Toate aceste aparate trebuie observate încontinuu, deoarece ele dau pilotului posibilitatea de control asupra stării de funcționare a întregului complex de mecanisme, de care depinde existența lui și a avionului. Afară de aceasta, pilotul trebuie să mai observe și spațiul în care zboară pentru a nu fi surprins de inamic. Ochirea se face printr-un aparat special montat în fața pilotului și care se numește grilă de ochire. Când pilotul a prins avionul inamic în crucea grilei de ochire, cu o simplă apăsare pe butoanele dela manșă, declanșează acționarea tuturor mitralierelor sau numai a o parte din ele, după felul cum sunt acestea cuplate.

Succesul unei lupte aeriene depinde atât de superioritatea armamentului, cât și de calitatea avionului de a reacționa imediat la comenzile pilotului. Mai joacă un rol și celelalte calități ca: viteza de sbor, viteza de urcare și acrobațiile pe care le poate executa. Un avion de vânătoare modern, se poate urca în 4—5 minute la o înălțime de 8—10.000 metri.

Singurul avantaj al unui avion de vânătoare, este raza de acțiune limitată, care variază între 600—800 km. dus și întors, deci cam o oră până la o oră și jumătate de sbor. Acest avantaj se datorește faptului că un avion de vânătoare necesită un motor foarte puternic, care consumă foarte mult combustibil, așa că în limita greutatei avionului, nu se poate lua prea mult combustibil.

Ca avioane de vânătoare moderne, despre care citim zilnic, putem menționa: avioanele engleze Spitfire și Hurricane, iar germane Heinkel și Messerschmidt.

Și noi Românii avem o construcție proprie, avionul IAR-80, care după sborurile executate atât de piloții noștri, cât și de piloții militari germani se poate spune, pe drept cuvânt, că este la înălțimea avioanelor de vânătoare streine, atât din punct de vedere al armamentului cât și al calităților de sbor.

Avionul IAR-80 se fabrică în serii mari și toate centrele noastre de aviație sunt echipate cu acest avion de vânătoare modern.

Se aduce la cunoștința tuturor contribuabililor, industriași, comercianți, meseriași și cumpărători, că Ministerul de Finanțe, sesizat de marea evaziune care se practică la impozitul excepțional 4%, mai cu seamă cu începere dela 1 Aprilie a. c., a dispus să se facă un control cât mai riguros al aplicării acestui impozit.

Acest control nu se va face numai la întreprinderi, comercianți și meseriași, ci și direct la cumpărători, înainte de a părăsi magazinul și în special atunci când ies din magazine.

Pentru acest control, organele fiscale se vor legitima și vor proceda în mod civilizată.

Cu această ocazie publicul este rugat să nu se opună la control și să prezinte notele de livrare sau facturile ce posedă, cunoscând că în cazul când nu au primit aceste facturi sau note timbrate cu 4%, vor fi considerați contravenienți și amendați solidar cu vânzătorul.

Se pune în special în vedere industriașilor și comercianților, că în cazul când vor fi găsiți contravenienți de două ori, se va proceda la închiderea temporară a magazinelor.

Ministerul de Finanțe a mai dispus ca numele contravenienților, atât al vânzătorilor, cât și al cumpărătorilor, să fie publicate prin presă și radio, cum și să se comunice Băncii Naționale a României, numele acestora, ca astfel să li se retragă creditele acordate.

*

Impozitul echivalent: reduceri

Se aduce la cunoștința tuturor contribuabililor — persoane juridice și societăți comerciale — că dacă achită până la 1 Iunie a. c. în contul impozitului de echivalent ce urmează a se fixa pentru exercițiul în curs, o sumă egală cu impozitul stabilit și debitat pe exercițiul 1940/1941, vor beneficia de o bonificație de 7%.

Vor beneficia de o reducere de 5% și cei care vor achita în contul acestui impozit, până la data de mai sus, o sumă egală cu o pătrime din debitul rămas definitiv pe exercițiul 1940/41, pe baza debitelor din exercițiul precedent.

Pe lângă aceste avantaje, Ministerul le mai acordă favoarea, de a considera ca date în termen, declarațiile de impunere la echivalent, tuturor celor care au dat declarațiile tardiv sau nu au dat de loc declarații, urmând a da aceste declarații direct instanței, dacă vor prezenta acestei instanțe de impunere la impozitul de echivalent, chitanța de plată a accontului de impozit, după cum s'a arătat mai sus.

Celor care nu vor achita acconturile conform normelor de mai sus, Ministerul nu le va mai acorda nici o reducere de amendă ce eventual li s'ar stabili de către Comisiunile de impunere, pentru declarația tardivă.

*

Pentru farmaciști și droghiști

Privitor la perceperea diferenței de cotă de 4% la impozitul excepțional asupra vânzării de medicamente, adică dela 2% la 6%, se face cunoscut că Ministerul a prelungit până la 1 Iunie 1941 termenul pentru declararea stocurilor de medicamente aflate în depozit la 1 Aprilie 1941.

Diferența de impozit excepțional datorat la aceste stocuri se va plăti în 6 rate lunare egale, cu începere dela 1 Iunie 1941.

Neplata unei rate la termenele arătate atrage după sine exigibilitatea întregului debit.

Pentru micii morari.

Ministerul dispune ca atunci când organele de control vor constata că micii morari nu sunt în ordine cu registrele comerciale, să se acorde o îngăduință de câteva zile, în care interval aceștia urmează a-și pune în regulă registrele și numai în caz de neconformare în urma acestei toleranțe, să se dreseze actele de contravenție.

Pentru măcelarii angroșiști

Taxa forfetară stabilită pe cap de vită, datorată de măcelarii angroșiști pentru vitele tăiate în abatoare, este aferentă numai la valoarea părților rezultate din vită tăiată, nu și la produsele derivate.

PRIMĂRIA COMUNEI SÂNPETRU

Nr. 1050 1941.

Publicațiune

Se aduce la cunoștința generală, că în ziua de 11 Iunie 1941, ora 10 se va ține în localul primăriei comunei Sânpetru, jud. Brașov, licitațiune publică cu oferte închise și sigilate pentru darea în întreprindere a construirii crematorului de animale.

Valoarea lucrării conform prețurilor revizuite de Serv. tehnic al jud. Brașov, lei 270.000, garanția provizorie lei 13.500 numerar sau efecte de Stat cotate la bursă.

Planul, devizul și caietul de sarcini se pot vedea în orele de serviciu în biroul notarului comunal.

Supraoferte sau oferte telegrafice nu se primesc.

Dispozițiunile art. 38—110 din L. C. P. sunt aplicabile la această licitație.

Dacă licitația va rămâne fără rezultat, se va repeta în ziua de 21 Iunie 1941, cu aceleași condițiuni, loc și oră.

Primar Mih. Hierscher.

Notar, Ch. Otters

Primăria Municipiului Brașov

No. 617 1941.

Bir. M.O.N.T.

Publicațiune

Se aduce la cunoștința generală că operațiunile Consiliului de Recrutare a tinerilor care formează clasa anului 1943 (născuți în anul 1921) din Municipiul Brașov, vor avea loc la data de 2—16 Iunie, în sala de ședințe a Sfatului, conform itinerariilor afișate.

Brașov, la 26 Mai 1941.

Primăria Municipiului Brașov
Secția Militară

Biserica Ortodoxă Râșnov jud. Brașov.

Publicațiune

Se aduce la cunoștința generală că în ziua de 6 Iunie 1941 orele 11 a. m. în localul Căminului Cultural G. Proca din comuna Râșnov județul Brașov se va vinde spre exploatare prin licitație publică cu oferte închise materialul lemnos din parchetele 1—6 și din operațiunile culturale ale afecțanților II, III, IV din pădurea Diham 1, situată în comuna Bușteni, județul Prahova, proprietatea Bisericii ortodoxe române din Râșnov. Acest material are un volum de 5680 m. c. rășinoase și 5792 m. steri lemn de fag.

Vânzarea se va face cu respectarea articolelor 88—110 din legea Contabilității Publice, publicată în M. Of. Nr. 167 din 31 Iulie 1929, Regulamentul Oficiului Central de licitație publicat în M. Of. Nr. 1 din 1 Ianuarie 1930, art. 167—168 din legea Cooperației, Normelor generale de ținerea licitațiilor publicate în Monit. Oficial Nr. 167 din 1931 și 127 din 1934, condițiilor generale de exploatarea pădurilor Statului, publicate în Monit. Oficial Nr. 105 din 1912 completeate cu condițiunile speciale de care amatorii pot lua cunoștința la Inspectoratul Silvic București, Str. Xenopol Nr. 19, Ocolul Silvic Prahova din Ploști și la cancelaria Bisericii ortodoxe din Râșnov județul Brașov.

Garanția proviz. este de lei 150.000.

Oferte telegrafice, telefonice, condiționate, netimbrate, nesigilate sau supraoferte nu se primesc.

În caz de lipsă de concurenți, licitația următoare se va ține la 16 Iunie 1941, în aceleași condițiuni și fără altă publicație.

Epitropia Bisericii.

În atențiunea contribuabililor

Pentru toată lumea

Prin art. 42 din Legea Impozitului Excepțional 4% s'a stabilit responsabilitatea, solidar cu părțile contraveniente, pentru mandatarii care sunt însărcinați cu perceperea și varsarea impozitului excep. 4%.

În această situație, pe lângă persoanele expres citate de textul legii, intră și personalul întreprinderilor comerciale și industriale, care este însărcinat cu aplicarea impozitului excepțional 4% prin aplicarea de timbre.

În consecință, atunci când se dresază acte de contravenție se supun la sancțiuni solidar cu patronii, și cumpărătorii, și acei mandatarii, pre-

puși, personal de serviciu (vânzători, chelneri, etc.) care sunt însărcinați de întreprinderile comerciale cu aplicarea și perceperea impozitului excepțional pe actele sau documentele ce constată vânzarea (note, bonuri, facturi, etc.)

Se va avea în vedere cu această ocaziune și buna sau rea credință a acestor mandatarii, precum și faptul dacă au lucrat din ordin sau dintr'o simplă eroare.

În cazul când aceștia dovedesc că au primit îndrumări greșite de taxare dela patron sau că au primit dela aceștia ordine de a participa la evaziune, nu se vor mai aplica dispozițiunile prezentului ordin, urmând ca în procesul verbal de contravenție să fie sancționați numai patronii și consumatorii.

CRONICA RAZBOIULUI

Informațiuni

Luptele pentru stăpânirea Mediteranei. — In Atlantic a fost scufundat vasul englez de linie „Hood“, de către crucișătorul german „Bismarck“, care la rândul său a fost scufundat de forțele britanice

Războiul mărilor se desfășoară într-un ritm care a surprins întreaga lume. In Mediterana, ca și în Atlantic, surprize după surprize; atâtea victorii, câte înfrângeri.

Noua fază a războiului adâncește tot mai mult solidaritatea anglo-americană, soliditate care va merge până acolo, încât legea neutralității americane va fi abrogată. Până atunci însă, Germania profită de tatonările și pregătirile ce se fac peste ocean, folosind timpul și mijloacele sale de luptă, pentru epuizarea forțelor militare engleze. Se pare, însă, că tocmai acest fapt va grăbi intrarea în război a Americii, care vine în luptă cu forțe necunoscute încă îndeajuns.

Lupta ce se dă în America de izolaționiști se va sfârși de argumentul cel mai puternic provocat chiar de Germania: *războiul naval din strâmtoarea Danemarcei*, — amenințarea emiserii de protecție și supraveghere din Estul Atlanticului.

Dacă războiul din Mediterana interesează până acum America numai sentimental, cel din Atlantic atinge în mod direct interesele americane, care vor determina o reacțiune, înainte de a fi prea târziu.

Acțiunea forțelor germane pe cele două teatre de operațiuni are un singur scop: *scoaterea Angliei din luptă înainte de intervenția Americii*. Rapiditatea aviației și flotei navale germane, entuziasmul care domnește în rândurile armatei, șansa ei și ghinionul englez, fac să se creadă că planul german va fi realizat, măcar în parte.

Natural, „surpriza“ în luptă s'a dovedit a avea un mare rol, ea depășind orice calcule strategice.

Decamdată situația pe diferitele teatre de luptă este următoarea:

In Mediterana

Lupta ce se dă în Mediterana este pentru posesiunea insulei Creta, care este de o importanță strategică de nețăgăduit.

Odată ce insula Creta nu va mai fi în stăpânirea engleză, Mediterana orientală va putea ușor fi stăpânită de forțele Axei. Situația ce se va crea va pune într-o poziție extrem de grea flota navală engleză, care întreține rezistența din Africa de Nord, la Tobruk, iar legătura dintre Gibraltar și Suez va fi întreruptă. Dacă planul german va fi realizat, atunci armata engleză din Mediterana orientală și Africa va fi separată de cea din restul Mediteranei și Metropola.

Mijloacele germane de luptă s'au dovedit a fi extrem de eficiente, ele raportând succese care au determinat forțele engleze să încerce o „*retragere strategică*“. Ceeace face să se creadă că insula Creta va cădea în curând, este faptul că regele George și o parte a guvernului său, au părăsit insula, după peripeții demne de senzațional, iar amiralul Cunningham pare a fi hotărât să transfere în apele Indiei și Atlanticului unitățile cele mai mari ale flotei sale, pentru a le sustrage loviturilor aviației și marinei Axei. Iată, deci, că în timp ce în Nordul Cretei se dau lupte înverșunate, forțele navale engleze au început manevra după care va urma retragerea.

Acest fapt dă puțină avioanelor germane să lanseze din văzduh mii de parașutiști și armament greu, care întăresc tot mai mult efectivul forțelor în insulă.

Până acum trupele germane au ocupat regiunile Malene, Heraklion și Rothimo, și de aci atacă, în colaborare cu aviația de bombardament, forțele neo-zeelandeze lângă Canea și au reușit să pătrundă în pozițiile acestora. Aviația germană ține sub un bombardament violent porturile Canea și Candia. Totuși flota navală germană

nu se poate apropia de coastă, ceea ce face ca reînprospătarea forțelor să se facă cu ajutorul planoarelor care au fost întrebuițate pentru prima dată. Planoarele se desprind de avioane atunci când ajung în apropierea coastei și ele aterizează în timpul nopții.

Cu privire la succesul avioanelor de război germane asupra puternicelor unități ale marinei de război engleze, New-York Times scrie că a fost făcută dovada, că aviația poate domina flota. Acest fapt va determina luarea măsurilor care să revoluționeze complet tehnica construirii vaselor de război.

Este interesant de reținut declarația unuia dintre ofițerii englezi debarcați în portul Gibraltar, de pe bordul vasului port-avion Furious și al contratorpilorului Ferles, care și-a exprimat părerea, că de acum înainte Mediterana trebuie considerată ca pierdută pentru Englezi, pentru că marina britanică nu mai poate rezista acțiunilor din ce în ce mai violente și mai perfecționate ale aviației Axei. Același ofițer este de părere că cea mai teribilă armă este avionul torpilat, de ale cărui atacuri cu mare greutate se poate feri un vas de război. Într'adevăr, dacă un cuirasat poate să reziste loviturilor precise ale bombelor aeriene, nu același lucru se poate spune despre loviturile date de torpile în coastele vasului, de cele mai multe ori dela distanță mică.

In concluzie, ofițerul a declarat că avioanele torpiloare exercită o acțiune demoralizantă asupra echipajilor vaselor britanice și că dacă Anglia nu va găsi o armă de apărare tot atât de eficace, ea va trebui să renunțe la multe din acțiunile sale marine.

In Africa

In sectorul Tobruk au fost numai acțiuni de artilerie și patrulare, căci o furtună puternică de nisip stânjenește operațiunile. In Abisinia de sud, coloanele britanice care au operat în regiunile Salla și Sidamo au încercuit cele două divizii italiene, care au fost nevoite să capituleze.

Ducele D'Aosta, fost vice-rege și comandant șef al armatei italiene din Africa orientală, a fost transportat la Enikea, în Eriteria, unde va locui până la sfârșitul războiului.

In Irak

Pe frontul de Vest se desfășoară o bătălie înverșunată contra elementelor motorizate engleze venite din Transiordania. Pe frontul de sud, trupele irakiene continuă manevra de încercuire a orașului Bassora. In deșert, situația forțelor este aceeași ca în săptămâna trecută.

In Atlantic

Lupta navală dată între forțele engleze și germane a făcut ca Anglia să sufere o grea pierdere prin scufundarea vasului de linie „Hood“. Lupta s'a dat în spațiul cuprins între coasta orientală a insulei Groenlanda, de sub protectoratul Statelor Unite, și coasta occidentală a Irlandei.

Scufundarea vasului a fost provocată de pătrunderea unui obuz de mare calibru în magazia sa de pulbere. Presa engleză recunoaște că flota britanică a suferit o grea lovitură, căci vasul de linie „Hood“, construit în 1918—1920, cu deplasamentul normal de 41.200 tone, era superior prin tonaj unităților din categoria sa și avea o valoare individuală proprie prin artileria și dispozitivul gurilor sale de foc, ca și prin blindajul său protector.

Decamdată nu se știe încă nimic despre împrejurările de ordin strategic și tactic în care s'a desfășurat lupta.

Ceeace se știe, este faptul că din cei 1300 ofițeri și marinari de pe Hood, foarte puțini au fost salvați. Amiralul Hooland, considerat ca cel mai bun artilerist al Angliei a pierit odată cu vasul său.

In America impresia este puternică și ea va provoca clarificarea neîntârziată asupra pierderii în război.

Pierderea vasului Hood a îndârjit forțele britanice, care au început urmărirea vasului de luptă german „Bismarck“, de sub comanda amiralului Luetjenes, care a fost ajuns și scufundat la 400 mile marine Vest de Brest. Lupta a fost din cele mai dramatice, marinarii germani așteptând din clipă în clipă scufundarea vasului care a raportat în Atlantic numeroase victorii, prin scufundarea a 22 vase de comerț înarmate, cu o deplasare totală de 116.000 tone.

Vasul „Bismarck“ era unul dintre cele mai moderne crucișătoare, dispunând de o puternică artilerie, de viteză mare și de o deplasare de 37.000 tone. El constituia un adevărat pericol în spațiul Oceanului Atlantic de Nord, amenințând convoiurile ce transportă material de război american destinat Angliei, convoiuri care trec prin Atlanticul de Nord și folosesc bazele din Groenlanda și Islanda. In același timp, America considera amenințată emiseră sa de protecție și supraveghere dela Est.

Lecția din Atlantic va impune o neîntârziată colaborare navală, militară și aeriană între America și Anglia, în acțiunile viitoare, asigurându-se în felul acesta libertatea și siguranța comunicațiilor pe oceane și mări, fără de care existența imperiului britanic ar fi pusă în primejdie.

In același timp Germania este nevoită să lupte în Atlantic cu cea mai mare înverșunare pentru a distruge vasele care aduc spre Europa depozite de muniții, care vor fi aruncate apoi asupra teritoriului german, așa precum de altfel se recunoaște la Berlin.

Cum vedem bătăliile din Atlantic sunt de-abia la începutul lor și este foarte greu să se întrevadă de partea cui va fi victoria...

M. M.

Englezii se refrag din Sollum

Berlin (Rador). Se află că trupele britanice continuă să se retragă de pe pozițiile lor înaintea de la Sollum.

Pe de altă parte se anunță, că autoritățile portului Alexandria desfășoară o activitate febrilă, pentru a primi crucișătoarele și distrugătoarele engleze care au fost grav atinse în apropierea insulei Creta. Vase, pompe și remorchere au pornit în larg, să întâmpine unitățile navale britanice.

Stiri interne

D-l Mihail Antonescu interimar la ministerul propagandei

București (Rador). D-l Ministru de Stat Mihail Antonescu luând interimatul Ministerului Propagandei, a inspectat în ziua de 27 Mai 1941 toate direcțiunile acestui Minister.

D-l Ministru a constatat o totală insuficiență, în special la Serviciul presei și informației internaționale, precum și lipsa personalului necesar pentru îndeplinirea răspunderilor care normal revin acestor direcțiuni. D-sa va da azi o decizie, stabilind atribuțiunile Biroului presei și informației internaționale.

Singura direcțiune temeinic organizată, este direcțiunea propagandei, condusă de d-l director Al. Bădăuță, căruia d-l Ministru Antonescu i-a adus elogii.

Teatrul «Luptă și Lumină»

In zilele de 15 și 16 Iunie teatrul „Luptă și Lumină“ va da în sala „Reduta“ din Brașov, un număr de reprezentații și anume:

Duminică 15 Iunie 1941 la orele 16.30' și 20.30' cu piesa „*Doctorul fără voce*“ de Moliere;

Luni 16 Iunie orele 20, aceeași piesă.

Biletele s'au pus în vânzare la Inspectoratul Muncii Brașov str. Traian Cotigă Nr. 24.

Se atrage atențiunea că reprezentațiile încep precis la orele anunțate; după ridicarea cortinei nimeni nu mai poate intra în sală.

Copiii subț 15 ani nu sunt primiți în teatru.

Adunarea generală a Comitetului Școlar Municipal Brașov

Sâmbătă 24 Mai curent a avut loc în sala de ședințe a sfatului orașenesc din Piața Libertății adunarea generală a Comitetului Școlar Municipal Brașov.

Adunarea a fost prezidată de dl ajutor de primar Dr. Sever Pop.

La ordinea de zi s'a desbătut:

1. Darea de seamă asupra activității Comitetului Școlar Comunal.

2. Verificarea gestiunii comitetului pe 1940/41.

3. Votarea bugetului general al Comitetului pe anul 1941/42.

4. Votarea bugetelor școlaelor primare și de copii mici de stat pe anul financiar 1941/42 și alegerea a doi membri în comitet ca delegați ai adunării generale.

La punctul ultim: diverse, s'au discutat probleme în legătură cu construcțiile și cantinele școlare.

Ținem să evidențiem atmosfera de colegialitate și armonie în care directorii școlaelor primare și de copii mici din acest Municipiu, au desbătut problemele învățământului primar.

Marele Staf Major secția M. O. N. T comunică:

Orice aprobare pentru scutiri de concentrare va fi valabilă numai cu începerea din ziua când a fost înregistrată cererea la autoritatea militară căreia i s'a adresat.

Dacă ordinul de chemare la concentrare nu a fost primit la timp din cauza unor greutăți în transmiterea lui, rămâne ca cel în cauză să se justifice față de unitatea care l-a chemat.

Parastas

Doamna văduvă Maria I. Dariu, cu prilejul împlinirii celor 10 ani dela moartea soțului ei, a acelui suflet blând și bun, care i-a fost atât de drag și scump,

Ion Dariu

roagă rudele, prietenii și pe cei ce l-au cunoscut și nu l-au uitat încă, să ia parte la parastasul ce se va oficia Duminică 1 Iunie 1941, ora 11 a. m., în biserica Stânta Treime de Pe Tocile.

Chestura Poliției Brașov Biroul Circulației

Autotaximetrele cu Nr. 42, 232, 282, 654, 217, 7, 250, 1174, 876, 500, 700, 390, 1490, 844, 821, 757, 1194, 1925, 1163, 987, 200, 75, 393, 40, 1444, 60, 373,160, 1650 și 656 Bv. și birjele cu Nr. 70, 65, 42, 23 și 21 Bv., au fost autorizate să circule și după ora 24 până la ora 6 dimineața pentru a servi populația sosită cu trenul în gară.

Deci publicul este rugat ca în caz că cei semnalati mai sus, nu respectă dispozițiunile prevăzute de lege sau fac abuzuri, să fie semnalati imediat la Chestura Poliției pentru a se lua contra lor măsuri de retragerea autorizației — definitiv — și permisului de circulație pe timp de cel puțin 15 zile.

Redactor responsabil
ION COLAN